

השמחה יסוד לאמונה \ מו"ר רה"י זלמן ברוך מלמד

"משנכנס אדר מרבנים בשמחה¹" - אלו ימים שנעשו בהם ניסים לישראל: פורים ופסח². לא רק בימי הפורים מרבנים בשמחה, אלא "משנכנס אדר" - כל החודש מרבנים בשמחה. וכלשון הפסוק במגילת אסתר "והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב". כל החודש נהפך מיגון לשמחה. מכאן לומד הירושלמי הלכה, שאם אדם יוצא לדרך ואינו מוצא מגילה להוליך עמו, יקרא את המגילה מתחילת החודש. דעה זו הובאה בהלכה³ בשם "יש אומרים". עצם ריבוי השמחה מבטא את ההכרה בטוב, ומתוך כך באה ההודאה לרבש"ע על הניסים ועל הנפלאות שעשה עמנו בימים ההם בזמן הזה. זה גם הזמן להעמיק להתבונן במידת השמחה בכלל.

עבודת השמחה היא עבודה גדולה ואיננה שייכת לזמן מסוים, יש מצווה תמידית לקיים את המצוות בשמחה "עבדו את ה' בשמחה ובואו לפניו ברננה". התורה לא כתבה את עניין השמחה באופן חיובי של קום עשה "עבדו את ה' בשמחה", אלא בלשון שלילה "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל". פסוק זה נאמר בפרשת כי-תבוא בתוך פרשת התוכחה⁴. רבש"ע מלמדנו שכל העונשים, הגלות והצרות הם תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה, וממילא למדנו שעבודת ה' צריכה להיות בשמחה.

ספר העיקרים כותב⁵ :

"וענין הכתוב יורה שפירושו כך, כי לא יתכן שיאמר שהעונש יגיע אליו על שלא עבדו בחיותו בשמחה, שאם כן יתחייב שלא יהיה האדם מחוייב לעבוד את השם יתברך

1. תענית כט, א.

2. רש"י שם.

3. אורח חיים תרפח, ז.

4. דברים כח, מז.

5. מאמר ג פרק לג.

כשלא יהיה בשמחה וברוב כל, ומזה יראה שקיום המצווה בשמחה נותן גמר ושלמות אל המצווה, לזה תמצא המשורר מזהיר על עבודת השם יתברך שתהיה בשמחה, אמר: עבדו את ה' בשמחה בואו לפניו ברננה".

כלומר אפשר היה להבין שפירוש הפסוק הוא שכאשר היית במצב של שמחה באי' והיה לך כל טוב אעפ"כ לא עבדת את ה' ועל כן באים כל העונשים. מסביר ספר העיקרים שלא יתכן שזהו הפירוש של הפסוק כי אז משמעותו היא שכאשר יש שמחה חייבים לעבוד את ה' ואם אין, חלילה, לא צריך. אלא הפשט הנכון הוא שעיקר עבודת ה' צריכה להיות בשמחה, זאת העבודה השלימה, שאדם עובד את ה' ושמח בזה.

האריז"ל מפרש באופן אחר. מה פירוש המילים מרוב כל? מרוב כל שמחה אחרת שיש לאדם. יש הרבה דברים שונים שגורמים לאדם שמחה ועונג, ומצווה התורה שצריך לעבוד את ה' בשמחה יותר מכל שמחה אחרת שיכולה להיות לו. הרי מה גדול יותר מהזכות לעבוד את ה'? הזכות הגדולה ביותר שיכולה להיות לאדם בעולמו היא לעבוד את ה'. הקב"ה בורא העולם כולו, בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את התורה ומצוותיה וזיכה אותנו להיות עם קרובו, עושי רצונו, שאור ה' יתגלה על ידינו בעשיית המצוות. אין זכות גדולה מזאת.

עניינה של השמחה היא התחושה הבריאה שכל מה שהקב"ה עושה הכל לטובה, לראות את החיוב, את גודל הבריאה ואת הגדולה האלוקית הרוחנית שה' זיכה אותנו בה - לראות את כל הטוב האלוקי. ממילא, כשהאדם מבין וחי בדיעה ובתחושה הזאת - קיום המצוות על ידו נעשה בשמחה ובשלמות היותר גדולה. העובד את ה' בעצבות, המצוות הנעשות על-ידו הינן פגומות. דומה הדבר למלצר המגיש אוכל לפני אנשים עם מצב רוח רע, הוא מגיש לסועדים אוכל משובח ביותר אך פניו המכורכמות מקלקלות את הטעם של כל המאכלים שהוא מגיש. כך גם בעבודת ה' אם אדם מקיים מצוות בדקדוק ובשלמות אך ללא שמחה - המצווה פגומה.

6. "כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו כה' אלהינו בכל קראנו אליו". דברים ד, ז.

עבודת ה' בשמחה מזכה את האדם בבהירות של הבנה ואפשר אפילו להגיע מתוך כך לרוח הקודש ונבואה.

בספר "שערי קדושה" של ר' חיים ויטאל, תלמיד האר"י ז"ל, מובא שהשמחה היא מידה נפלאה והיא יסוד מרכזי בעבודת ד'. השמחה מוסיפה חשק רב ואהבה להתדבק בו יתברך וכתוב: "תחת אשר לא עבדת את ד' אלקיך בשמחה ובטוב לבב". כי אם העבודה היא בעיצבון, דומה לעבד העובד את רבו בפנים עצובות וזועפות. וכתוב: ברכת ד' היא תעשיר, ולא יוסיף עצב עמה. ועל-ידי העיצבון הקב"ה יסתלק מעליו. והראיה לכך מיעקב בחיר האבות אשר נסתלקה השכינה ורוח הקודש ממנו בעשרים ושנים שנה שפירש יוסף ממנו. וכששמח בבשורתו כתוב: "ותחי רוח יעקב" - ששרתה עליו רוח הקודש. ואמרו רבותינו ז"ל "אין השכינה שורה מתוך עצבות ואין הנבואה שורה מתוך עצבות"⁷. וכן מצינו באלישע ובבני הנביאים דכתיב: "ועתה קחו לי מנגן, והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ד'⁸". וכתוב "ולפניהם תוף וחליל וכו'". ואפילו בכל עבודת מצווה ותפילה צריך שיהיה בתכלית השמחה. כמו שמצינו באביי שהוה בדיח טובא - היה שמח ביותר, ואמר: תפילין אני מניח. וכן רב ברונא, משום שסמך גאולה לתפלה לא פסק פיו מלחייך ולשמוח כל אותו היום.

עד כאן דברי ר' חיים ויטל בספרו "שערי קדושה" על חשיבות השמחה בעבודת ד'.

חודש זה, חודש אדר, עניינו להרבות בשמחה ושלמות בעבודת ה', ומתוך כך ימשך שפע וטובה גדולה לאדם ולכל הסביבה ולעם ישראל כולו.

7. שבת ל, ב.

8. "והיה כנגן המנגן ותהי עליו (יד ה') רוח אלהים דהא שכינתא ודאי לא שריא באתר עציבו, מנלן מיעקב דבגין דהוה עציב עליה דיוסף אסתלקת שכינתא מניה, כיון דאתא ליה חדוה דבשורה דיוסף מיד ותחי רוח יעקב אביהם". זוהר פרשת וישב.